teed kaudu üle Vooremäe Haaslavale ja sealt laevaga linna. Esimene tagasituleku tee oleks 21.3 km, teine 28.2 km, millest 8.2 km laevaga.

3. Kinkmaastik Pangodi järve ümbruses. Nõo jaamast üle Luke mõisa Pangodi järveni (10.5 km), kus pööratagu tähelepanu järve huvitava kuju, vahelduvate kallaste ning rikkaliku taimestiku peale. Järve lõunapoolses otsas kinnikasvavad sopid, kõrged Palumäed ja järve endise ulatuse jäljed, kuni Kogre- ja Kodijärveni.

4 Rännak mööda tervet kihelkonda. See võtab juba rohkem aega, kuid annab ühtlasi võimalust tutvuda kogu kihelkonna maastikkude ja iseärasustega. Soovitav on järgmine rännakukava: Tartust Pihkva teed mööda Reola ürgorgu läänepoolsel äärel, üle Tatra ürgoru (lai lamm, sügavad lisa-sälkorud järskude veerudega) Kambja kiriku juurde. Sealt Kammeri mõisa poole viivat teed mööda Köstrimägedele (marginaalsed vallseljakud!) (3.0 km) ja edasi Pangodi ning Kodijärveni (7.5 km). Edaspidine rännakutee läheb üle Uue-Prangli ja Krüüdneri mõisa Veski mõisani (15.8 km); sel teel näeme kihelkonna lõunaosale iseloomulist kinkmaastikku. Siit viib tee keset samalaadilist maastikku tagasi põhja poole üle Vana-Prangli ja Aksi mõisa Kuuste mägedesse (marginaalsed liivakuhjatised!) (16.0 km), kust algab tasasem, ühetoonilisem maastik, lagedad põllud, laiad niisked luhad ja põõsastikud ürgorgude lammidel. Teekonna võib lõpetada üle Vooremäe laeva-peatuskohal Haaslaval (20.0 km, vaata ka nr. 3).

Kirjandusliku allikad. Rennit, J.: Mis räägivad Kambja kirikuraamatud Kambja kirikust ja kogudusest? Tartu 1899. — Stryk, L. v.: Beiträge zur Geschichte der Rittergüter Livlands I. Dorpat 1877. — Hagemeister, H. v.: Materialien zu einer Geschichte der Landgüter Livlands II. Riga 1837. — Die Evangelisch-Lutherischen Gemeinden in Russland II. St. Petersburg 1911. — Mühlen, L. v. z., Der geologische Aufbau Dorpats und seiner nächsten Umgebung. — Sitzungsber. d. Dorpat. Naturforsch. Ges. XXI, 1912, lk. 1–68. — Mühlen, M. v. z., 1) Bericht über den Spankauschen See. Balt. Wochenschr. Dorpat, 1904, lk. 87; 2) Über Sauerstoffuntersuchungen etc. Sitzungsber. d. Dorpat. Naturforsch. Ges. XIV, 1905, lk. 10—13; 3) Zur Entwicklungsgeschichte des Spankauschen Sees. — Sitzungsber. d. Dorpat. Naturforsch. Ges. XV, 3, 1906, lk. 3—15. — Ssamssonov, N. K sveedenijam o planktone ozera Spankau (vene keeli). Sitzungsber. d. Dorpat. Naturforsch. Ges. — Regulatiivõ īli spiski sborovõh povinnostei otbõvajemõh jevang.-ljuteransk. prihoodami Lifländsk. gub. (vene keeli). Riia 1902.

Kaartidest on tähtsam 1-verstaline topograafiline kaart, mille järele kõrgused ja kartomeetrilised andmed on arvutatud.

Arhiivid. Mainimisväärilne ainult Kambja kiriku arhiiv, kus on üksikuid vanemaid dokumente, protokolle ja raamatuid alates 1630. aastast.

[**Kaastöölised.** Praost F. Ederberg (teated Kambja kiriku ja kihelkonna ajaloo kohta ja surnuaia päevapilt), üliõp. H. Johanson (kogunud Tartu-Võru Rahukogu arhiivist andmeid talude ostuaja kohta), köster J. Kikas (teated Prangli õigeusu kiriku kohta), üliõpil. E. Labi (kogunud kihelkonnas arheoloogilisi andmeid), seminari õpil. J. Lind (mõnesuguseid andmeid teatanud), assist. H. Moora (ptk. „Muinasjäänused"), üliõp. H. Rumma (Pangodi järve ja kihelkonna kaart), mag. geogr. J. Rumma (ptk-d „Arvustik", „Tervishoiulised olud", „Loodus", osa kartomeetrilisi andmeid, toimetustöö); mag. geogr. A. Tammekann (ptk-d „Asend", „Arvustik", „Loodus", „Inimene", „Rändajaile"), üliõpil. L. Tork (toimkonna stipendiaadina 1921. a. suvel kihelkonna läbi käinud ja andmeid kogunud), üliõp. E. Witoff † (päevapildid) ja üliõp. J. Õunapuu (ptk. „Ajalugu").]